

Pasaulio pabaiga Viešpaties 1420 metais neįvyko. Nors buvo daug požymių, kad įvyks.

Neišsipildė niūrios chiliastų pranašystės, nors Pabaigos atėjimą jie numatė gana tiksliai – būtent 1420 metais, vasario mėnesį, pirmadienį po šventosios Skolastikos dienos. Bet ką gi – praėjo pirmadienis, atėjo antradienis, o po jo trečiadienis – ir nieko. Neatėjo Bausmės ir Keršto dienos, turėjusios stoti pirma Dievo karalystės atėjimo. Nors baigėsi tūkstantis metų, šėtonas neištrūko iš kalėjimo ir neišėjo mulkinti tautų iš keturių Žemės kampų. Nežuvo visi pasaulio nusidėjėliai ir Dievo priešininikai nuo kalavijo, ugnies, bado, krušos, nuo bestijos ilčių. Nuo skorpionų geluonių ir gyvačių nuodų. Veltui laukė tikintieji Mesijo atėjimo ant Taboro, Avinėlio, Horebo, Siono ir Alyvų kalnų, veltui laukė antrojo Kristaus atėjimo *quinque civitates*, numatyto Izaijo pranašystėje, penki išrinktieji miestai, kuriais buvo pripažinti Pilzenas, Klatovai, Lounai, Slanai ir Žatecas. Pasaulio pabaiga neįvyko. Pasaulis nežuvo ir nesudegė. Bent ne visas.

Bet vis tiek buvo linksma.

Išties rinktinis tas viralas. Tirštas, su prieskoniais ir dosniai uždarytas. Seniai tokio nevalgiau. Ačiū jums, garbūs ponai, už pavaišinimą, dėkui ir tau, karčemininkėle. Ar alaus, klausiate, neatsisakysiu? Ne. O ne. Jeigu leisite, su malonumu. *Comedamus tandem, et bibamus, cras enim moriemus.*

Nebuvo pasaulio pabaigos 1420 metais, nebuvo dar po metų nei po dvejų, nei trejų, nei net ketverių. Reikalai klostėsi, taip sakant, įprasta tvarka. Vyko karai. Daugėjo epidemijų, siautėjo *mors nigra*, plito badas. Artimas žudė ir plėšė savo artimą, geidė jo žmonos ir iš esmės buvo jam vilkas. Žydams kas kiek laiko buvo užkuriamas pogromėlis, o eretikams – lauželis. O iš naujienų – griaučiai juokingai pasišokinėdami strakaliojo po kapines, mirtis su dalgiu keliavo per žemę, inkubas naktį spraudėsi tarp miegančių panelių virpančių šlaunų, vienišam raite-liui nuošalioje vietoje ant sprando atsitūpė su dantimis gimusio naujagimio vėlė. Velnias atvirai kišosi į kasdienius reikalus ir sukosi tarp žmonių *tanquam leo rugiens*, kaip riaumojojantis liūtas, ieškantis, ką čia surijus.

Daug garsių žmonių tuomet išmirė. Na, ir gimė tikriausiai daug, bet kažin kodėl taip susiklostė, kad gimimo datos, nors ir keista, neįrašomos metraščiuose ir jų nė velnio niekas neprisimena, išskyrus motinas ir tuos atvejus, kai naujagimis turėjo dvi galvas ar bent du pimpalus. O kai jau mirtis – tai jau data tikra, lyg akmenyje iškalta.

Tada, 1421 metais, pirmadienį po pasninko vidurio sekmadienio, Opolėje, garbingai gyvenęs šešiasdešimt metų pasimirė Jonas *apellatus* Kropidla, Piastų kraujo kunigaikštis ir *episcopus wloclaviensis*. Prieš mirtį jis skyrė Opolės miestui šešių šimtų grivinų donaciją. Sakoma, kad paskutine mirštančiojo valia dalis tos kvotos nukeliavo garsiam Opolės viešnamiu „Pas rudą Kundzę“. Šios šventyklos, kuri glaudėsi Mažesniųjų brolių vienuolyno užpakalinėje pusėje, paslaugomis lėbautojas vyskupas naudojosi iki pat mirties – nors į gyvenimo pabaigą tik kaip stebėtojas.

O 1422 metų vasarą – tikslios datos neprisimenu – Vensene mirė Anglijos karalius Henrikas V, Aginkorto mūšio laimėtojas.

O tik du mėnesius jį pergyvenęs mirė Prancūzijos karalius Karolis VI, kuris jau penkerius metus buvo pamišėlis. Karūnos pareikalavo pamišėlio sūnus, sosto įpėdinis Karolis. Bet anglai nepripažino jo teisių. Nes pati įpėdinio motina karalienė Izabelė jau seniai paskelbė jį pavainikiu, pradėtu kažkiek nutolus nuo santuokinio guolio ir su sveiko proto vyriškiu. O kadangi pavainikiai sostų nepaveldi, teisėtu Prancūzijos valdovu ir monarchu tapo anglas, Henriko V sūnus, mažasis Henius, kuris tuomet buvo tik devynių mėnesių. Prancūzijos regentu tapo Heniaus dėdė, Bedfordto kunigaikštis Džonas Lankasteris. Šis drauge su burgundais valdė šiaurinę Prancūziją su Paryžiumi, o pietus turėjo įpėdinis Karolis ir armanjakai. O sričių paribių mūšių laukuose tarp lavonų staugė šunys.

Tuo tarpu 1423 metais Sekminių dieną Peniskolos pilyje netoli Valensijos mirė Petras de Luna, Avinjono popiežius, nuo Bažnyčios atskirtas schizmatikas, net iki mirties, nepaisydamas dviejų bažnytinių susirinkimų nutarimų, titulavęsis Benediktu XIII.

Iš kitų, kurie pasimirė tais metais ir kuriuos prisimenu, mirė Ernestas Habsburgas Geležinis, Štyrijos, Karintijos, Istrijos ir Triesto kunigaikštis. Mirė Jonas Raciborskis, Piastų ir kartu Pšemislų kraujo kunigaikštis. Jaunas mirė Vaclovas, *dux Lubinien-sis*, mirė kunigaikštis Henrikas, drauge su broliu Janu Zembicių savininkas. Išeivijoje mirė Henrikas *dictus* Rumpoldas, Glogovo kunigaikštis ir Aukštutinės Lužicos žemės vaitas. Mirė Mikolajus Tromba, Gniezno arkivyskupas, garbingas ir išmintingas žmogus. Marienburge mirė Švenčiausiosios Mergelės Marijos ordino didysis magistras Mykolas Kiuchmeisteris. Taip pat mirė Jokūbas Penčakas, vadintas Žuvimi, malūnininkas nuo Bytomo. Beje, turiu pripažinti, kad jis buvo ne toks šlovingas ir garsus negu aukščiau paminėtieji, bet jo pranašumas tas, kad jį asmeniškai pažinojau ir net su juo pagerdavau. O su anksčiau paminėtais kažkaip nepasitaikė.

Tada taip pat vyko svarbūs kultūros įvykiai. Pamokslus skelbė Bernardinas Sienietis, skelbė Jonas Kantas ir Jonas Kapistranas, mokė Jonas Gersonas ir Pavelas Vlodkačicas, mokslingai

rašė Kristina de Pizan ir Tomas Hemerken a Kempis. Savo labai gražią kroniką rašė Laurynas iš Bžezovo. Tapė ikonas Andrejus Rubliovas, tapė Tamasas Mazačas, tapė Robertas Kampenas. Janas van Eikas, karaliaus Jono Bavaro dailininkas, kūrė Šv. Bavono katedrai Gandavoje „Mistinio avinėlio altorių“, visai dailų poliptiką, kuris dabar puošia Jodokuso Vyda koplyčią. Florencijoje skulptorius Filipas Bruneleskis baigė kurti nuostabų kupolą virš Gėlių Mergelės Marijos bažnyčios keturių navų. O ir mes Silezijoje ne prastesni – pas mus ponas Petras iš Frankenšteino baigė statyti Nysos mieste didingą Šv. Jokūbo titulo bažnyčią. Iš čia, iš Miličo, visai netoli, kas ten nebuvo ir nematė, turi galimybę nuvykti ir pamatyti.

Tais pačiais 1422 metais per pat Užgavėnes Lydos mieste labai pompastiškas vestuves surengė sau senas lietuvis, lenkų karalius Jogaila, kuris vedė Sonką Alšėniškę, žydinčią ir jaunutę septyniolikos metų mergelę, už jį patį daugiau negu puse amžiaus jaunesnę. Buvo sakoma, kad nuotaka daugiau garsėjo grožiu negu papročiais. Na, tai paskui ir radosi daug rūpesčių. O Jogaila, lyg visai pamiršęs, kaip reikia džiaugtis jauna žmonele, jau anksti vasarą patraukė prieš prūsų ponus, tai yra prieš kryžiuočius. Tad naujajam Kiuchmeisterio įpėdiniui – ordino didžiajam magistrui ponui Pauliui Rusdorfui – nė kojų nesušilus po posto perėmimo teko susipažinti su lenkų ginklais – skaudžiai susipažinti. Kaip Jogailai sekėsi Sonkos lovoje, išaiškinti neįmanoma, bet išvelėti kryžiuočiu užpakalį jis dar buvo gana pajėgus.

Marios svarbių dalykų tais laikais dėjosi ir Čekijos karalystėje. Ten buvo didelis sujudimas, didelis kraujo liejimas ir nesibaigiantis karas. Apie tai niekaip negaliu kalbėti... Atleiskite, prašau, gerbiamieji, dievai, bet baimė yra žmogiška savybė, o man jau teko gauti per sprandą už neatsargų žodį. Juk ant jūsų skydų, ponai, matau lenkiškus Nalenčus ir Abdankus*, o ant jūsų, taurūs čekai, ponų iš Dobrovodos gaidžius ir riterių iš Strakonicės strėles. O jūs, Marso vyre, juk esate iš Cetricų giminės,

* Lenkų herbai: Abdankas (Habdank) ir Nalenčas (Nałęcz) – „Raištis“.

spėju pagal stumbro galvą herbe. O jūsų, pone riteri, įstrižų šachmatų lentų ir grifų net nesugebu lokalizuoti. Taip pat negalima paneigti, ar tu, tėve iš Šv. Pranciškaus vienuolyno, slaptai neskundi šventajam oficiumui, o kad jūs, broliai iš šventojo Domininko, skundžiate, yra veikiau neabejotina. Taigi tada patys matote, kad tokioje tarptautinėje ir skirtingoje draugijoje niekaip negaliu šnekėti apie čekų reikalus, nežinodamas, kas čia yra už Albrechtą, o kas už lenkų karalių ir karalaitį. Kas čia už Menhartą iš Hradeco ir Oldržichą iš Rožmberko, o kas už Hynką Ptačeką iš Pirkštaino ir Joną Koldą iš Žampacho. Kas čia komeso Spyteko iš Melštino šalininkas, o kas – vyskupo Olesnickio partizanas. Visai nepasiilgau mušimo, o juk žinau, kad man klius, nes jau kelis kartus kliuvo. Kaip tatai, klausiate? O štai kaip: jei-gu tarsi, kad laikais, apie kuriuos šneku, narsūs čekai smagiai išpėrė kailį vokiečiams, į miltus sumalė tris naujus popiežiaus kryžiaus karus, bematant gausiu į kaktą iš vienu. O jei pasakysiu, kad tada mūšiuose prie Vitkovo, Višegrado, Žateco ir Vokiečių Brastos eretikai velniui padėjus nugalėjo kryžiuočius, ims ir sumuš mane kiti. Taigi verčiau patylėsiu, o jeigu ką sakysiu, tai nešališkai, kaip pranešėjas – atsiskaitysiu, kaip sakoma, *sine ira et studio*, trumpai, šaltai, dalykiškai, nepridedamas jokio komentaro nuo savęs.

Tad ir pasakysiu tada trumpai: 1420 metų rudenį lenkų karalius Jogaila atsisakė priimti čekų karūną, kuria jį gundė husitai. Krokuvoje buvo sumanyta, kad tą karūną paims lietuvių *dux* Vytautas, kuriam visada norėjosi karaliauti. Bet kad pernelyg nesuerzintų Romos karaliaus Zigmanto ir popiežiaus, į Čekiją nusiuntė Vytauto brolėną Žygimantą, Kaributo sūnų. Kaributaitis su penkiais tūkstančiais lenkų riterių 1422 metų Šv. Stanislovo dieną atvyko į Aukšinę Prahą. Bet kitais metais apie Tris Karalius kunigaikštėliui teko grįžti į Lietuvą – dėl to čekų paveldo smarkiai dūko Liuksemburgietis ir Odas Kolona, tuomet šventasis tėvas Martynas V. Ir ką pasakysite? Jau 1424 metų Marijos Aplankymo išvakarėse Kaributaitis vėl grįžo į Prahą. Šį kartą – jau prieš Jogailos ir Vytauto, prieš popiežiaus ir Romos

karaliaus valią. Tai yra kaip tremtinys ir banitas. Vadovaudamas panašiams kaip jis pats, tremtiniam ir banitam. Ir jau ne tūkstančiams, kaip anksčiau, bet tik šimtams.

O Prahoje perversmas, kaip Saturnas, rijo savo vaikus, grupotė kovėsi su grupote. Janas iš Želivo, nukirsdintas 1422 metų pirmadienį po *Reminiscere* sekmadienio, jau tų pačių metų gegužę visose bažnyčiose buvo apverkiamas kaip kankinys. Aukštinė Praha išdidžiai užsimojo prieš Taborą, bet čia atsitrenkė kirvis į akmenį, tai yra didelį kovotoją Janą Žižką. Viešpaties 1424 metais, antrą dieną po birželio nonų, prie Malešovo, prie Bohinkos upelio Žižka surengė Prahos gyventojams skaudžią pamokėlę. Daug, vai daug po to mūšio Prahoje liko našlių ir našlaičių.

Kas žino, gal būtent našlaičių ašaros lėmė, kad nedaug laiko praėjus, trečią dieną prieš Gavlo dieną Pšibislave, netoli Moravijos sienos, mirė Janas Žižka iš Trocnovo, o paskui iš Kalicho. O palaidojo jį Kralovi Hradece, ir ten jis ilsisi. Ir, kaip anksčiau vieni verkė dėl jo, dabar kiti verkė dėl jo netekties. Kad juos paliko našlaičiais. Todėl pasivadino Našlaitėliais...

Bet visa tai juk prisimenate. Nes juk tai visai neseni laikai. O atrodo... tokie istoriniai.

O žinote, garbūs ponai, iš ko pažįstame, kad laikas yra istorinis? Ogi iš to, kad vyksta daug ir greitai.

O tada vyko labai daug ir labai greitai.

Pasaulio pabaiga, kaip sakėme, neįvyko. Nors buvo daug požymių, kad įvyks. Juk – būtent taip, kaip žadėjo pranašystės, – prasidėjo dideli karai, krikščionis užgriuvo didelės nelaimės ir žuvo daug garbingų žmonių. Atrodė, pats Viešpats nori, kad prieš naujos tvarkos pradžių pražūtų sena. Atrodė, kad artėja Apokalipsė. Kad dešimtragė pabaisa iškyla iš gelmių. Kad Keturi baisūs raiteliai bematant pasirodys iš gaisrų dūmų ir kraujais užlietų laukų. Kad tuoj tuoj nuskardės trimitai ir bus perlaužti antspaudai. Kad liepsnos užgrius iš dangaus. Kad nukris Pelynų žvaigždė į trečdalį upių ir vandens šaltinius. Kad pamišęs žmogus, kai tarp degėsių pamatys kito kojos pėdsaką, su ašaromis bučiuos tą pėdsaką.

Baisu buvo ne kartą, kad net, atsiprašau garbių ponų, šikna kentėjo.

Grėsmingas tai buvo laikas. Blogas. Ir, jeigu ponų valia, apie jį papasakosiu. Na, kad užmuščiau nuobodulį, kol liausis dargana, kuri laiko mus čia, karčemoje.

Papasakosiu, jeigu valia, apie tą laiką. Apie žmones, kurie tada gyveno, ir apie tokius, kurie anuomet gyveno, bet anaipol nebuvo žmonėmis. Papasakosiu apie tai, kaip vieni kiti grūmėsi su tuo, ką jiems atnešė tas laikas. Su likimu. Ir su savimi pačiais.

Toji istorija prasideda mielai ir maloniai, svaigiai ir jausmingai – smagiu, aistringumu mylėjimusi. Bet tegu, mieliaji ponai, tai jus nesuklaidina.

Tegu tai jūsų nesuklaidina.

Pirmas skyrius,

kuriame skaitytojas turi galimybę susipažinti su Reinmaru iš Bieliavos, vadinamu Reinevanu, su keliomis jo geriausiomis savybėmis, taip pat ir tuo, kad jis puikiai išmanė apie *ars amandi*, jojimą ir Senąjį Testamentą, nebūtinai tokiu eiliškumu. Skyrius taip pat kalba apie Burgundiją – traktuojamą ir siaurai, ir plačiai.

Pro atlapą namelio langą dar tamsaus po neseniai praėjusios au-dros dangaus fone matėsi trys bokštai: artimiausias – rotušės, toliau – grakštus, saulėje naujomis raudonomis čerpėmis tvi-skantis Evangelisto Jono bažnyčios bokštas, o už jo – apskritas kunigaikščio pilies gynybinis bokštas. Aplink bažnyčios bokštą nardė neseniai skambėjusių varpų pabaidytos kregždės. Varpai jau kelias geras akimirkas nemušė, bet ozono prisodrintas oras vis dar lyg vibravo jų garsu.

Visai neseniai varpai mušė taip pat Švenčiausiosios Merge-lės Marijos ir Dievo Kūno bažnyčių bokštuose. Bet tų bokštų

nesimatė pro trobelės, lyg kregždės lizdas prilipdytos prie hospiso ir augstinių vienuolyno komplekso, palėpės langelių.

Buvo šeštos metas. Vienuoliai pradėjo *Deus in adiutorium* maldą. O Reinmaras iš Bieliavos, bičiulių vadinamas Reinevanu, pabučiavo prakaituotą Adelės fon Sterč raktikaulį, išsivadavo iš jos apkabinimo ir atsigulė šalia alsuodamas ant karšto nuo meilės patalo.

Iš už mūro, iš Vienuolyno gatvės pusės sklido šūkavimai, vežimų dardėjimas, duslus tuščių statinių dundėjimas, dainingas alavinių ir varinių indų skambčiojimas. Buvo trečiadienis, turgaus diena, įprastai sutraukianti į Olesnicą daug pirklių ir pirkėjų.

*Memento, salutis Auctor
quod nostri quondam corporis,
ex illibata virgine
nascendo, formam sumpseris.
Maria mater gratiae,
mater misericordiae,
tu nos ab hoste protege,
et hora mortis suscipe...**

Jau gieda himną, pamanė Reinevanas, tingiu judesiu apglėbdamas Adelę, iš Burgundijos kilusią riterio Gelfrado fon Sterčo žmoną. Jau himnas. Neįtikėtina, kaip greitai pralėkė laimės akimirkos. Norėtusi, kad jos truktų amžinai, o jos praeina lyg koks lakus sapnas...

– Reinevanai... *Mon amour...* Mano dieviškas vaikine... – Adelė plėšriai ir godžiai nutraukė jo mieguistą susimąstymą. Ji irgi suvokė, kad pralėkė laikas, bet aiškiausiai neketino leistis į filosofinius apmąstymus.

Adelė buvo visai, visiškai, visiškiausiai nuoga.

* Lotyniškų himnų, sentencijų, lengvabūdiškų dainelių vertimų, bibliografinės informacijos, taip pat įvairių įvairenybių mielas skaitytojas ras knygos pabaigoje, tik iš anksto įspėjame – ne visas (*leidėjų past.*).

Kiekvienoje šalyje savi papročiai, manė Reinevanas, kaip įdomu pažinti pasaulį ir žmones. Pavyzdžiui, silezietės ir vokie-tės, kai prieina reikalas iki to, niekada neleidžia pakelti joms marškinių aukščiau bambos. Lenkės ir čekės mielai pakelia juos aukščiau krūtų, bet už nieką pasaulyje nenusivelka jų visai. O burgundės, tos akimirksniu nusimeta viską, jų karštas krau-jas meilės įkarštyje gal nepakenčia ant odos nė skiautelės. Ak, koks džiaugsmas pažinti pasaulį. Burgundija turėtų būti gražus kraštas. Turėtų būti gražus tas jų kraštovaizdis. Aukšti kalnai... Iškilios kalvos... Slėniai...

– Ak, aaak, *mon amour*, – vaitojo Adelė fon Sterč, glusdama prie Reinevano delno visu savo burgundišku kraštovaizdžiu.

Reinevanas, tarp kitko, buvo dvidešimt trejų metų ir pasau-lio pažino veikiau nedaug. Pažinojo labai nedaug čekių, dar ma-žiau sileziečių ir vokietaičių, vieną lenkę, vieną romę, o dėl kitų tautybių – tik kartą nieko nepešė iš vengrės. Taigi jo erotiniai laimėjimai jokių būdu negalėjo būti išskirtiniai, net, iš teisybės, buvo gana kuklūs ir kiekybiniu, ir kokybiniu požiūriu. Bet vis tiek sužadino jo puikybę ir pasipūtimą. Reinevanas – kaip kiek-vienas jaunylis, užvaldytas siautėjančio testosterono, laikė save didžiu suvedžiotuju ir meilės ekspertu, prieš kurį dailioji lytis neturi jokių paslapčių. Bet tiesa buvo tai, kad vienuolika ligšio-linių slaptų pasimatymų su Adele fon Sterč išmokė Reinevaną *ars amandi* daugiau negu ištisi treji studijų Prahoje metai. Bet Reinevanas nesusigaudė, kad būtent Adelė jį moko, – buvo tik-ras, kad viską lemia jo įgimtas talentas.

*Ad te levavi oculos meos
qui habitas in caelis
Ecce sicut oculi servorum
ad manum dominorum suorum.
Sicut oculi ancillae in manibus dominae suae
ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum,
Donec misereatur nostri
Miserere nostri Domine...*